

ÚZEMNÁ SAMOSPRÁVA

OBSAH PREDNÁŠKY:

1. podstata a pojem územnej samosprávy
2. podoba územnej samosprávy v Slovenskej republike
3. základné piliere obecnej samosprávy v SR
4. obsah slovenskej obecnej samosprávy
5. organizácia slovenskej obecnej samosprávy – inštitucionálna základňa

- samospráva je **výrazom slobody v spoločnosti**. Samospráva je **nezastupiteľná zložka demokracie** – vo všetkých demokratických štátoch.
- „*nezávislá samostatná a slobodná sebaspráva*“
- právo na samosprávu má **prirodzenoprávny charakter**
- predstavuje výkonné pôsobenie a ovplyvňovanie spoločenského života prostriedkami neštátneho charakteru, t.z. **inými verejnoprávnymi subjektmi než je štát**. Tým je podporená deľba moci v štáte, a zároveň sa zabraňuje sústredeniu moci v jedinom mocenskom centre a jej možnému zneužitiu.
- **Pojem a vývoj územnej samosprávy**, ktorá je predmetom nášho záujmu, bol súčasťou konštitučného vývoja v 18. a 19. storočí. Absolutizmus vytvoril centralizovaný byrokratický systém zasahujúci do všetkých oblastí života. Výsledkom víťazných buržoáznych revolúcií bol vznik samosprávnych orgánov, popri dovtedy už existujúcich centralizovaných a byrokratických orgánoch štátnej správy. Z historického hľadiska sa teda územná samospráva sformovala ako prirodzená snaha miestnych komunít pred niečím sa brániť (zásahmi výkonnej moci), a súčasne slobodne konať v záujme riešenia miestnych potrieb a problémov
- Najdôležitejším medzinárodnoprávnym dokumentom, ktorý je základom moderných samospráv súčasných európskych štátov je **Európska charta miestnej samosprávy č. 122 z 15. októbra 1985**, ktorá vznikla na pôde Rady Európy a v Štrasburgu bola otvorená na podpis 15. októbra 1985. V Zbierke zákonov Slovenskej republiky bola uverejnená pod č. 336/2000, čiastka 138 z 19. októbra 2000 a na Slovensku vstúpila do platnosti 1. júna 2000.
- Charta obsahuje v čl. 3 ods. 1 pokrokovú definíciu miestnej samosprávy: „**Miestna samospráva označuje právo a spôsobilosť miestnych orgánov v medziach zákona spravovať a riadiť podstatnú časť verejných záležitostí v rámci ich kompetencií a v záujme miestneho obyvateľstva.**“

V zmysle čl. 3 ods. 2 Charty vykonávajú toto právo **rady alebo zastupiteľstvá**, ktorých členovia sú slobodne volení na základe priameho, rovného a všeobecného volebného práva tajným hlasovaním, a ktoré môžu mať k dispozícii im podriadené výkonné orgány. Toto ustanovenie nijako neovplyvňuje možnosť konať zhromaždenia občanov, referendum alebo použiť akúkoľvek inú formu **priamej účasti občanov** tam, kde to dovoľuje zákon.

Definícia obsiahnutá v Charte v sebe subsumuje tri neuralgické požiadavky na výkon správy podstatnej časti verejných záležitostí na miestnej úrovni:

1. **právo** ich v medziach zákona spravovať a riadiť
2. **spôsobilosť** ich v medziach zákona spravovať a riadiť
3. spravovať a riadiť ich **v záujme miestneho obyvateľstva**
  - Uvedené predpoklady je nutné chápať ako všeobecnú ideu, ktorou sa má riadiť proces decentralizácie verejnej správy, v rámci ktorej iba existencia miestnych orgánov so skutočnými právomocami môže zabezpečiť výkon správy, ktorá je efektívna a zároveň i blízka k občanovi.

SLOVENSKÁ ÚZEMNÁ SAMOSPRÁVA

- **dve roviny**: obecná a regionálna
- **právny základ**: ústava SR, ústavný zákon 90/2001, zákon č. 369/1990 o obecnom zriadení, zákon č. 302/2001 o samospráve vyšších územných celkov

Obecná samospráva

Obec je samostatný územný samosprávny a správny celok SR, združujúci osoby, ktoré majú na jej území trvalý pobyt a je právnickou osobou, ktorá za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodári s vlastným majetkom a so svojimi finančnými prostriedkami.

Právnym základom obce sú 3 entity:

1. **Územný základ obce**
2. **Osobný základ obce**
3. **Výkon miestnej samosprávy**

1. **Územný základ obce** – obec je základnou územnou jednotkou štátu. Územie obce tvorí katastrálne územie alebo súbor katastrálnych území Územie obce sa môže členiť na časti obce. Ak sa obec člení na časti, môžu mať časti vlastné katastrálne územia. Časť obce má vlastný názov; časť obce nemusí mať vlastné katastrálne územie. Možno realizovať tieto zmeny územia obce: zlúčenie obcí, rozdelenie obce, iné zmeny územia obce. Obec zriaďuje, zrušuje, rozdeľuje alebo obce zlučuje vláda nariadením. Rozhodnúť o tom

možno iba so súhlasom obce a na základe stanoviska obvodného úradu v sídle kraja, v ktorého územnom obvode sa obec nachádza.

Obec sa **môže rozdeliť**, ak nové obce budú mať

- katastrálne územie alebo súbor katastrálnych území tvoriaci súvislý územný celok,
- najmenej 3 000 obyvateľov,
- ak urbanisticky nesplynuli s ostatnými časťami obce,
- obec nemožno rozdeliť, ak do rozvoja odčleňovanej časti obce boli vložené investície, od ktorých je závislá celá obec.

2. Osobný základ obce – tzv. personálny substrát obce. Obec je územným spoločenstvom obyvateľov obce. Obyvateľom obce je osoba, ktorá má na území obce trvalý pobyt. Na samospráve obce má právo podieľať sa aj ten, kto

a) má na území obce nehnuteľný majetok alebo v obci platí miestnu daň alebo miestny poplatok,

b) je v obci prihlásený na prechodný pobyt^{4a)},

c) má čestné občianstvo obce.

- S výnimkou volebného práva (aktívneho i pasívneho) a možnosti zúčastniť sa na miestnom referende.

3. Samosprávu obce vykonávajú obyvatelia obce

a) orgánmi obce,

b) miestnym referendom,

c) zhromaždením obyvateľov obce.

OBSAH SAMOSPRÁVY OBCE – vymedzuje § 4 ods. 3 zákona o obecnom zriadení

Obec pri výkone samosprávy najmä

a) vykonáva úkony súvisiace s riadnym hospodárením s hnutelným a nehnuteľným majetkom obce a s majetkom vo vlastníctve štátu prenechaným obci do užívania,

b) zostavuje a schvaľuje rozpočet obce a záverečný účet obce,

c) rozhoduje vo veciach miestnych daní a miestnych poplatkov a vykonáva ich správu,

d) usmerňuje ekonomickú činnosť v obci, a ak tak ustanovuje osobitný predpis, 5b) vydáva súhlas, záväzné stanovisko, stanovisko alebo vyjadrenie k podnikateľskej a inej činnosti právnických osôb a fyzických osôb a k umiestneniu prevádzky na území obce, vydáva záväzné stanoviská k investičnej činnosti v obci,

e) utvára účinný systém kontroly a vytvára vhodné organizačné, finančné, personálne a materiálne podmienky na jeho nezávislý výkon,

f) zabezpečuje výstavbu a údržbu a vykonáva správu miestnych komunikácií, verejných priestranstiev, obecného cintorína, kultúrnych, športových a ďalších obecných zariadení, kultúrnych pamiatok, pamiatkových území a pamätihodností obce,

g) zabezpečuje verejnoprospešné služby, najmä nakladanie s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom, udržiavanie čistoty v obci, správu a údržbu verejnej zelene a verejného osvetlenia, zásobovanie vodou, odvádzanie odpadových vôd, nakladanie s odpadovými vodami zo žúmp a miestnu verejnú dopravu,

h) utvára a chráni zdravé podmienky a zdravý spôsob života a práce obyvateľov obce, chráni životné prostredie, ako aj utvára podmienky na zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti, na vzdelávanie, kultúru, osvetovú činnosť, záujmovú umeleckú činnosť, telesnú kultúru a šport,

i) plní úlohy na úseku ochrany spotrebiteľa 5d) a utvára podmienky na zásobovanie obce; určuje nariadením pravidlá času predaja v obchode, času prevádzky služieb a spravuje trhoviská,

j) obstaráva a schvaľuje územnoplánovaciú dokumentáciu sídelných útvarov a zón, koncepciu rozvoja jednotlivých oblastí života obce, obstaráva a schvaľuje programy rozvoja bývania a spolupôsobí pri utváraní vhodných podmienok na bývanie v obci,

k) vykonáva vlastnú investičnú činnosť a podnikateľskú činnosť v záujme zabezpečenia potrieb obyvateľov obce a rozvoja obce,

l) zakladá, zriaďuje, zrušuje a kontroluje podľa osobitných predpisov svoje rozpočtové a príspevkové organizácie, iné právnické osoby a zariadenia,

m) organizuje miestne referendum o dôležitých otázkach života a rozvoja obce,

n) zabezpečuje verejný poriadok v obci; nariadením môže ustanoviť činnosti, ktorých vykonávanie je zakázané alebo obmedzené na určitý čas alebo na určitom mieste,

o) zabezpečuje ochranu kultúrnych pamiatok v rozsahu podľa osobitných predpisov 6) a dbá o zachovanie prírodných hodnôt,

p) plní úlohy na úseku sociálnej pomoci v rozsahu podľa osobitného predpisu,

r) vykonáva osvedčovanie listín a podpisov na listinách,

s) vedie obecnú kroniku v štátnom jazyku, prípadne aj v jazyku národnostnej menšiny.

Interpretačné pravidlo:

Ak zákon pri úprave pôsobnosti obce neustanovuje, že ide o výkon prenesenej pôsobnosti štátnej správy, platí, že ide o výkon samosprávnej pôsobnosti obce.

VŠEOBECNE ZÁVÄZNÉ NARIADENIA OBCE

Obec môže vo veciach územnej samosprávy vydávať nariadenia; nariadenie nesmie byť v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, zákonmi a medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

Vo veciach, v ktorých obec plní úlohy štátnej správy, môže vydávať nariadenie len na základe splnomocnenia zákonom a v jeho medziach. Také nariadenie nesmie byť v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, medzinárodnými zmluvami, ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, so zákonmi, s nariadeniami vlády, so všeobecne záväznými predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy.

ORGÁNY OBCE

V rozličných krajinách možno rozlišovať dva systémy usporiadania obecných orgánov

1. Monistické usporiadanie

2. Dualistické usporiadanie

1. Znakom je existencia a fungovanie jediného orgánu obce - je ním zásadne kolektívny orgán, spravidla volený orgán.
2. Typické je fungovanie dvoch orgánov obce, medzi ktoré je rozdelená verejná moc, pričom jeden z nich je zásadne kolektívny orgán.

Právna úprava slovenskej miestnej samosprávy dôsledne rozlišuje medzi:

1. **Orgánmi obce** – obecné zastupiteľstvo (kolektívny orgán) a starosta obce (monokratický orgán)
2. **Orgánmi obecného zastupiteľstva** – napr. obecná rada, komisie OZ, obecná polícia, a pod.

V štruktúre orgánov obce sa prejavuje tzv. trojdelenie štátnej moci:

1. **OZ** – „zákonodárna“ moc
2. **Starosta obce** – výkonná moc
3. **Hlavný kontrolór obce** – „súdna“ moc

Obecné zastupiteľstvo

Obecné zastupiteľstvo **rozhoduje o základných otázkach života obce**, najmä je mu vyhradené

- a) určovať zásady hospodárenia a nakladania s majetkom obce a s majetkom štátu, ktorý užíva, schvaľovať najdôležitejšie úkony týkajúce sa tohto majetku a kontrolovať hospodárenie s ním,
- b) schvaľovať rozpočet obce a jeho zmeny, kontrolovať jeho čerpanie a schvaľovať záverečný účet obce, schvaľovať emisiu komunálnych dlhopisov, schvaľovať zmluvu uzavretú podľa § 20 ods. 1, rozhodovať o prijatí úveru alebo pôžičky, o prevzatí záruky za poskytnutie návratnej finančnej výpomoci zo štátneho rozpočtu; v rozsahu určenom zastupiteľstvom môže zmeny rozpočtu vykonávať starosta,
- c) schvaľovať územný plán obce alebo jej časti a koncepcie rozvoja jednotlivých oblastí života obce,
- d) rozhodovať o zavedení a zrušení miestnej dane a ukladať miestny poplatok, 5a)
- e) určovať náležitosti miestnej dane alebo miestneho poplatku a verejnej dávky a rozhodovať o prijatí úveru alebo pôžičky,
- f) vyhlasovať miestne referendum o najdôležitejších otázkach života a rozvoja obce a zvolávať zhromaždenie obyvateľov obce,
- g) uznášať sa na nariadeniach,
- h) schvaľovať dohody o medzinárodnej spolupráci a členstvo obce v medzinárodnom združení podľa § 21 ods. 1,
- i) určiť plat starostu podľa osobitného zákona 11) a určiť najneskôr 90 dní pred voľbami na celé funkčné obdobie rozsah výkonu funkcie starostu; zmeniť počas funkčného obdobia na návrh starostu rozsah výkonu jeho funkcie,
- j) voliť a odvolávať hlavného kontrolóra obce (ďalej len "hlavný kontrolór"), určiť rozsah výkonu funkcie hlavného kontrolóra a jeho plat, schvaľovať odmenu hlavnému kontrolórovi,
- k) schvaľovať štatút obce, rokovací poriadok obecného zastupiteľstva a zásady odmeňovania poslancov,
- l) zriaďovať, zrušovať a kontrolovať rozpočtové a príspevkové organizácie obce a na návrh starostu vymenúvať a odvolávať ich vedúcich (riaditeľov), zakladať a zrušovať obchodné spoločnosti a iné právnické osoby a schvaľovať zástupcov obce do ich štatutárnych a kontrolných orgánov, ako aj schvaľovať majetkovú účasť obce v právnickej osobe,
- m) schvaľovať združovanie obecných prostriedkov a činností a účasť v združeniach, ako aj zriadenie spoločného regionálneho alebo záujmového fondu,
- n) zriaďovať a zrušovať orgány potrebné na samosprávu obce a určovať náplň ich práce,
- o) udeľovať čestné občianstvo obce, obecné vyznamenania a ceny,

p) ustanoviť erb obce, vlajku obce, pečat' obce, prípadne znelku obce.

Starosta obce

Predstaviteľom obce a najvyšším výkonným orgánom obce je starosta. Funkcia starostu je verejná funkcia. Funkčné obdobie starostu sa skončí zložením sľubu novozvoleného starostu. Spôsob voľby starostu upravuje osobitný zákon.

- a) zvoláva a vedie zasadnutia obecného zastupiteľstva a obecnej rady, ak tento zákon neustanovuje inak, a podpisuje ich uznesenia,
- b) vykonáva obecnú správu,
- c) zastupuje obec vo vzťahu k štátnym orgánom, k právnickým a fyzickým osobám,
- d) vydáva pracovný poriadok, organizačný poriadok obecného úradu a poriadok odmeňovania zamestnancov obce; 12b) informuje obecné zastupiteľstvo o vydaní a zmenách organizačného poriadku obecného úradu,
- e) rozhoduje vo všetkých veciach správy obce, ktoré nie sú zákonom alebo štatútom obce vyhradené obecnému zastupiteľstvu.

Starosta je **štatutárnym orgánom obce**. Starosta môže rozhodovaním o právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy **písomne poveriť zamestnanca obce**.

Starostu **zastupuje zástupca starostu**, ktorého spravidla na celé funkčné obdobie poverí zastupovaním starosta do 60 dní od zloženia sľubu starostu; ak tak neurobí, zástupcu starostu zvolí obecné zastupiteľstvo.

Hlavný kontrolór obce

Hlavného kontrolóra volí a odvoláva obecné zastupiteľstvo. Hlavný **kontrolór nie je orgánom obce, ale je špecifickým zamestnancom obce** a ak tento zákon neustanovuje inak, vzťahujú sa na neho všetky práva a povinnosti ostatného vedúceho zamestnanca podľa osobitného predpisu.